

مسابقه مخالفت‌ها/بررسی روابط روسیه و آمریکا

خبرگزاری آران / سرویس آذربایجان

قرار است در اسرع وقت تصمیم نهایی گرفته شود که روسیه و ناتو (و در واقع روسیه و ایالات متحده) در زمینه ساخت سامانه ضد موشکی در اروپا با هم همکاری خواهند کرد یا خیر. کارشناسان و دیپلمات‌ها اعتقاد دارند که اگر این پروژه همراه با مسکو اجرا شود، جنگ سرد و مسابقه تسلیحاتی به تاریخ خواهد پیوست. ولی اگر مسکو و ناتو در این زمینه با هم همکاری نکنند، جنگ سرد می‌تواند به واقعیت امروزی تبدیل شود.

هم ناتو و آمریکا و هم روسیه اجلاس سران ماه نوامبر ناتو در لیسبن را رویداد تاریخی دانسته بودند. واشنگتن و بروکسل به علت تصویب برنامه واحد آمریکایی و ناتویی ساخت سامانه ضد موشکی اروپایی اینطور اظهار نظر کردند ولی برای مسکو آن گردهمایی از این لحاظ مهم بود که دمیتری مدودف رئیس جمهور فدراسیون روسیه به ناتو و آمریکا پیشنهاد کرد همراه با فدراسیون روسیه سامانه پدافند ضد موشکی را ایجاد کنند. وی در مجموع توضیح داد که این کار باید به صورت چند محوری ساخته شود تا هر یک از طرفین مسئول دفاع از همه در برابر یک جهت گیری موشک‌ها باشند. ناظران این ابتکار روسیه را پیشرفت بزرگی تلقی کردند زیرا در صورت موفقیت آن، ما شاهد اولین نمونه همکاری توان نظامی طرفین متخاصم گذشته خواهیم شد. ولی بعد از گذشت پنج ماه معلوم شد که آن پیشرفت تبلیغ شده مملو از مشکلات شده است. یک منبع دیپلماتیک روس که با محتوای مذاکرات بین مسکو و ناتو آشناست، گفت: «اوضاع پیچیده است. طرفین به بن بست سیاسی و دیپلماتیک رسیده اند.

به گفته وی، پیچیدگی اوضاع بدان است که روسیه بر دریافت ضمانت‌های حقوقی عدم استفاده از سامانه ضد موشکی اروپایی علیه نیروهای راهبردی هسته‌ای روسیه تأکید می‌کند. مسکو این ضمانت‌ها را از واشنگتن می‌خواهد زیرا اعتقاد دارد که پدافند ضد موشکی اروپایی تنها بخشی از سامانه بزرگ آمریکایی خواهد بود. یک کارمند بلندپایه وزارت دفاع روسیه گفت: سامانه اروپایی پدافند ضد موشکی وجود ندارد و نخواهد داشت. فقط برنامه استقرار سامانه ایالات متحده و بخش اروپای آن وجود دارد.

سرگئی ریابکوف معاون وزیر امور خارجه روسیه هم به وجود مشکلات در این زمینه اعتراف کرد. وی گفت: مسکو باید از امنیت خود نیز مواظبت کند. به همین علت پیشنهاد شد که سامانه پدافند ضد موشکی به صورت چند محوری ساخته شود. همچنین مسأله ضمانت‌های حقوقی امنیت ما در صورت رد شدن پیشنهاد اول (درباره همکاری در زمینه ایجاد این سامانه) مطرح شد. مسأله این است که ایالات متحده نسبت به همه ضمانت‌های حقوقی در زمینه پدافند ضد موشکی حساسیت شدیدی دارد. دولت باراک اوباما رئیس جمهور آمریکا به طرف روس اطلاع داد که در سال قبل از انتخابات نمی‌تواند چنین سندی را از تصویب کنگره بگذراند. این امر از روند دشوار تصویب قرارداد درباره کاهش تسلیحات راهبردی تهاجمی معلوم می‌شود که در مقدمه آن به ضرورت مرتبط کردن تسلیحات راهبردی تهاجمی و تسلیحات دفاعی (یعنی پدافند ضد موشکی) اشاره شده است.

ولی این علت اساسی رفتار آمریکا نیست، واشنگتن که ده سال پیش به صورت یکجانبه از قرارداد سال 1972 درباره پدافند ضد موشکی خارج شد، بیش از این نمی‌خواهد تعهدات الزام آور جدیدی برعهده خود بگیرد. ایالات متحده به پیشنهادهای روسیه درباره همکاری در زمینه پدافند ضد موشکی نیز پاسخ روشنی نمی‌دهد.

سرگئی ریابکوف خوشبینی از دست نمی‌دهد و می‌گوید: «ما این واکنش آمریکایی‌ها را پیشبینی کرده بودیم. اوضاع از نظر ما تغییر نمی‌کند. ما برای پیدا کردن وجوه اشتراک تلاش می‌کنیم. اعتقاد دارم که این اندیشه در صورت تحقق یافتن، حالت پیشرفت جهشی داشته و سهم واقعی در برقراری روابط جدید بین فدراسیون روسیه و ناتو خواهد شد.»

ولی مسکو، واشنگتن و ناتو برای اتخاذ تصمیم درباره چگونگی پدافند ضد موشکی اروپایی فرصت کمی دارند: اوایل تابستان (احتمالاً 8 ژوئن) وزیران دفاع ناتو در بروکسل باید جلسه‌ای تشکیل دهند تا این مسأله را روشن کنند. آن‌ها همانجا با وزیر دفاع روسیه در این مورد صحبت خواهند کرد.

ولی فعلاً روسیه و غرب حتی درباره ضروری بودن پدافند ضد موشکی در اروپا و وجود خطرات موشکی بحث می‌کنند. واشنگتن اعلام کرده است که این سامانه علیه نیروهای هسته‌ای روسیه ساخته نشده بلکه باید جلوی حمله موشکی ایران را بگیرد. مسکو این استدلال‌ها را باور نمی‌کند. سرلشکر بازنشسته یوگی بوژینسکی کارشناس مرکز پیر می‌گوید: «همه به ایران اشاره می‌کنند. ولی ایران چه چیزی دارد؟ یک موشک با برد 1800-1900 کیلومتری. ایران چه می‌خواهد؟ حد اکثر برد 2400 کیلومتری لازم دارد تا این موشک به تل اوویو برسد. به گفته وی، حتی اگر تهران بخواهد موشکی با برد بلندتر بسازد، این کار از دیگران پنهان نخواهد شد: موشک نمی‌تواند در یک کارگاه کوچک «روی زانو» ساخته شود. دهها پرتاب آزمایشی لازم است. سرزمین ایران امکان آزمایش موشک با برد 2 هزار کیلومتری را می‌دهد. آن‌ها برای ساخت موشک بزرگتر باید سرزمین روسیه، یا جزایری در اقیانوس آرام (مانند جزایر مروروای فرانسه) یا کواجالین آمریکا را داشته باشند. مجتمع نظارت و اندازه‌گیری لازم است. ماهواره‌ها و ناوهای لازم هستند که آزمایشات موشکی را کنترل کنند و همه چیز را ثبت نمایند. ایران از این وسایل برخوردار نیست.

البته، مسکو در صورت تبدیل شدن به شریک برابر حقوق ناتو و آمریکا در زمینه ساخت سپر ضد موشکی حتی حاضر است از بی‌اساس بودن ترس‌ها از ایران چشم‌پوشد. آنتونولی آنتونوف معاون وزیر دفاع روسیه هفته گذشته در جلسه باشگاه بین‌المللی تریالوگ که توسط مرکز پیر برگزار شد، اظهار داشت: باید بنشینیم و درباره معماری سامانه‌ای توافق کنیم که از همه ما دفاع کند. او معتقد است که در غیر این صورت به موازات توسعه برنامه‌های ضد موشکی آمریکا، روسیه در زمینه تأمین امنیت ملی با مشکلات بیشتری روبرو خواهد شد. دمیتری مدودف رئیس جمهور فدراسیون روسیه و ولادیمیر پوتین نخست‌وزیر فدراسیون روسیه در این صورت مسابقه تسلیحاتی جدید را پیشبینی کرده‌اند.

بعضی کارشناسان غربی پاسخ می‌دهند که رهبران کشورهای عضو ناتو نمی‌توانند برای شهروندان خود توضیح دهند چرا این کشورها باید در زمینه تأمین امنیت ضد موشکی خود به کشوری متکی شوند که عضو ناتو نیست. دیگران به تأمل بیشتر در این اندیشه دعوت می‌کنند.

کارشناسان روس خوشبینی محتاطانه‌ای از خود نشان می‌دهند. ولادیمیر اورلوف رئیس مرکز پیر گفت: احتمال ساخت سامانه مشترک پدافند ضد موشکی اروپایی چندان قوی نیست ولی وجود دارد. یعنی این موضوع شبح محض نیست. سامانه مشترک ضد موشکی به عنوان تنها پروژه واقع‌بینانه و تحقق‌پذیر ناتو (با نقش رهبری آمریکا) و فدراسیون روسیه، می‌تواند به صورت «حد اقل» اجرا شود.»

روزنامه کمرسانت 5 آوریل 2011